

ILM-FAN MUAMMOLARI TADQIQOTCHILAR TALQINIDA "MUAMMOXOI ILMU FAN AZ NIHOXI MUHAQQIQON"

Xalqaro ilmiy konferensiya

Google Scholar | Zenodo | Cyberleninka

interpretationandresearches.uz

20.05.2023

NASHR TURLARI**Jumanazarova Umidaxon Rustambek qizi**

ChDPU Gumanitar fanlar fakulteti, 3-bosqich talabasi

Jumanazarova Saida Rustambek qizi

ChDPU Gumanitar fanlar fakulteti, 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada nashr turlari haqida ma'lumot berilgan. Ilmiy va ommabop nashrlar atroflicha o'rganilgan.

Kalit so'zlar: qo'lyozma, nashr turlari, ilmiy nashr, ommabop nashr, faksimil nashr, akademik nashr, transliteratsiya, tabdil.

Abstract: This article provides information about the types of publications. Scientific and popular publications are thoroughly studied.

Key words: manuscript, publication types, scientific publication, popular publication, facsimile publication

Аннотация: В данной статье представлена информация о типах публикаций. Тщательно изучаются научные и популярные публикации.

Ключевые слова: рукопись, виды публикаций, научное издание, популярное издание, факсимильное издание.

Ma'lumotlarga qaraganda qog'ozli kitoblar 650-yillardayoq vujudga kela boshlagan. O'rta asrlarda kitoblar qo'lyozma shaklda ko'paytirib kelindi.

1798-yilda esa Germaniyada litografik bosma usuli ixtiro qilindi. 1816-yildan Peterburgda bosma kitoblar chiqarila boshlandi. 1865-yil Toshkentda Turkiston Harbiy Okrugiga shtabining bosmaxonasi tashkil etildi. O'zbek tilidagi birinchi bosma nashr Shohimardon Ibrohimovning 1871-yilda Xivada bosilgan kalendari bo'ldi. Ungacha Qozon, Qirim va Turkiyadan turkiy tilda bosilgan toshbosma kitoblar keltirilgan.

Nashr turlari juda xilma-xildir. Nashrlarni dastlab ilmiy va ommabop nashrlarga bo'lamiz. Ilmiy maqsaddagi nashr turlari quyidagicha xillanadi:

1. Tilshunoslik tadqiqotlari uchun mo'ljallangan;
2. Adabiyotshunoslik uchun mo'ljallangan;
3. Tarixchilar uchun mo'ljallangan

Bundan tashqari matn nashri va nusxa nashri degan tushunchani farqlay bilish kerak. Bulardan nusxa nashri matn bilan bir qatorda qo'lyozmani, uning dastxati, mexanik xatolari, tashqi nuqsonlarni ham namoyon etishi kerak. Bunday nashr **faksimil nashr** deyiladi.

Faksimil nashr, odatda, qo'lyozma ustidagi tadqiqotlarni davom ettirishda qo'lyozma nusxa o'rnini bosadigan kitob hosil qilish uchun chop etiladi (ayniqsa, to'kilib tushayotganlarini). Faksimil nashr qo'lyozmani to'laligicha o'rnini bosishi mumkin degan fikr xato. Biror belgi qo'yilgan hoshiya sahifa ramkasidan tashqarida qolib ketishi, muqovaning ichki tomoni sahifa o'rnida qabul qilinishi mumkin va hokazo.

Muallifning yagona dastxat qo'lyozmasi bo'lgan taqdirda, uning faksimil nashri ko'plab yangi tadqiqotlar uchun bebaho manbaga aylanishi mumkin. Xususan, S. G'anieva tomonidan tayyorlangan Alisher Navoiyning "Navodir un-nihoya" devoni faksimilisi shunday manbalardan biridir.

Nashrning yana bir turi faksimil nashrning matn transkripsiyasi bilan berilishidir. Bu diplomatik nashr deyiladi. Qadimiy matnlar nashrining bir necha xil turlari bitta kitobda berilishi mumkin. Bunday kitobda matn ikki-uch marta turli usullar bilan chop etilgan bo'lishi mumkin. Qo'lyozma va uning matni (transkripsiyasi, transliterasiyasi), tarjimasi va hokazo. Tilshunoslar uchun nashr bilan tarixchi va adabiyotshunoslar uchun nashr birlashtirilgan holda bo'lishi ham mumkin.

Akademik nashr —bir shoir yoki adib ijodiy merosini mukammal qamrab olgan, tanqidiy matn bilan tenglashtirilgan nashr turi . Odatda transliterasiya shaklida beriladi.

Ilmiy nashrlar matnshunosligidagi shartli belgilar:

Kursiv—noshir tomonidan matnga kiritilgan so'zlar.

< >—matnning taxminiy tiklangan qismi.

<...>—tushib qolgan o'rin.

[]—o'chirilgan so'z.

[]*—o'chirilgan so'z tiklangan yoki taxminiy o'qilgan so'z.

И — qatordan qatorga o'tish.

ИИ — betdan betga o'tish

Endi ilmiy-ommabop nashr turlaridan ayrimlarini alohida ko'rib chiqamiz:

Transliterasiya-bu nashrda asar matni qo'lyozma grafikasidan amaldagi yozuvga o'giriladi. Ya'ni, bir yozuv harflarini boshqa yozuv harflari bilan almashtiriladi.. Bizda ko'pincha arabiy, forsiy va turkiy matnlarning transliterasiyasi uchraydi.

- a) arabiy jumlar transliterasiyasi—iqtiboslar shaklida;
- b) forsiy jumlar transliterasiyasi—tojik krillitsasi va o'zbek krillitsasi shaklida;
- c) turkiy—o'zbek krillitsasida

Asar matni muallif yoki tarjimon davridagi tildan joriy tilga tarjima qilinishi **tabdil** deyiladi. Bunda ayrim nashrga tayyorlovchilar tilning tarixiyiligini bir qadar saqlab qolish hollari ham uchrab turadi. Tabdil nashrlar keng kitobxonlar ommasi uchun tushunarligi bilan ham muhim hisoblanadi. Bunga misol qilib Boburning “Boburnoma”, Alisher Navoiyning “Majolis un-nafois” asarlari tabdili va boshqalarni keltirishimiz mumkin.

She'riy yo'l bilan yozilgan epik asarlarni hozirgi tilga nasrda tarjima qilinadi.

Ommabop nashrlarni hozirda “Cho'lpon”, “G'. G'ulom”, “O'zbekiston” va yana boshqa xususiy nashriyotlar nashr etadi. Bu nashr uchun odatda ko'p nusxali matnlardan bir tayanch nusxa tanlab olinib, uning kamchiliklari boshqa nusxalar yordamida yordamida bartaraf etiladi. Bunday nashrlar ba'zan izohlar, qiyin so'zlar lug'ati kabi ma'lumotnomalar bilan ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A.Habibullayev. Manbashunoslik va matnshunoslik. T.: 2000

-
2. N.Raxmanova, A.Mo'ydinova. Matnshunoslik. O'quv qo'llanma.

Chirchiq.: 2022

3. www.ziyouz.com

4. fayllar.org

	МИСОЛИ МУКОТИБОТИ РАСМӢ	
35.	Бобольонова М., Пардаева М. ЁДГОРИҶОИ ХУЉАНД: МАЉМАИ ТАЪРИХӢ - МЕЪМОРИИ ШАЙХ МУСЛИҶИДДИН	177
36.	Сатторова Мубина Махмудҷонова Исамитдинов Жорабек Бобобекович ИНЪИКОСИ ТАЪРИХИ ТАҲОҶУМИ МУҒУЉҶО БА МОВАРОУННАҲРУ ХУРОСОН ДАР САРЧАШМАҶОИ ХАТТИИ МУСУЛМОНӢ	184
37.	Шарифзода Абдумумин ВОРИДШАВИИ ҚАБИЛАҶОИ ОҒУЗ БА ХУРОСОНИ ДАР ДАВРАИ СУЛТОН МАҲМУДИ ҒАЗНАВӢ	192
38.	Jumanazarova Saida Rustambek qizi Jumanazarova Umidaxon Rustambek qizi NASHR TURLARI	196
39.	А.Қ.Пахратдинов НИКОҲ МУНОСАБАТЛАРИДА ҚУДА-АНДАЧИЛИК ДАСТУРИ	200
40.	Негматова Ойгул ТАДБИРҶОИ ҲУКУМАТИ ҶМШС ТОҶИКИСТОН ДАР САМТИ РУШДИ МАОРИФ, ТАНДУРУСТӢ ВА ҲИФЗИ ИҶТИМОӢ	204
41.	Раҳмонали Ҳасанов АҲСИ ВА АҲСИКЕНТДА ТУРИЗМ ВА МАЪРИФИЙ ТАДБИРЛАРНИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ ХУСУСИДА	210
42.	Бегматова О., Раҳимов Н. ВРАНГ: ХРАМ ОГНЯ НА ШЁЛКОВОМ ПУТИ	222
43.	Саидусмонов Баҳром Абдуганиевич Тоштемирова Махлиё Фарҳод қизи ОБОД ТУРМУШДА АҲЛОҚИЙ ҚАДРИЯТЛАРНИНГ ЎРНИ	229
44.	Расулова Фируза ДЖАДИДЫ И КАДИМИСТЫ	233
45.	Amonova Shaxnoza Abdialimovna JADIDLARNING XALQ MA'RIFATI UCHUN KURASHI	236
46.	Маджитова Камола Азалар қизи “ЎҚУВЧИЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ФИКРЛАШ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ ДИНАМИКАСИ ВА ДИАГНОСТИКАСИ”	239
47.	ҲАЁТИ ФАРҲАНГӢ ДАР ХОНИГАРИИ ҚЎҚАНД Валаматзода Малика Буховаддинов Саидфарруххон	242
48.	XVIII ASRNING IKKINCHI YRMI VA XIX ASR BOSHLARIDA QŪQON- XITOI MUHOSIBATLARIGA OID BAZI MUHOJIZALAR Турсунов Бўстон Раҳмонович Абдукаримов Жамолиддин Аҳмадалиевич	249